

2) Ipsi Janseniani fateri debent, Ecclesiam infallibilem esse in dignoscendo sensu singulorum Patrum, quibus series traditionis ostenditur; secus enim quomodo indicare posset hanc vel illam doctrinam ad nos profectam esse etiam ex traditione, nisi prius iudicasset, ita Patres illam tradidisse? Si ergo de sana doctrina, prout in scriptis Patrum exhibetur, etiam de perversa, prout in scriptis haereticorum prostat, infallibiliter iudicat Ecclesia.

3) Quod argumentum maiorem adhuc vim habet contra Jansenianos, qui asserunt Ecclesiam infallibili iudicio approbasse doctrinam S. Augustini, de Gratia (n. 349.). Unde Claudius Pajot Praeco Calvinianus in celebri concertatione quam habuit cum Antonio Arnaldo, auctore libri « de perpetua fide Ecclesiae circa realem Christi praesentiam in Eucharistia », ait: « Si tibi Arnaldo licet de sensu Jansenii litigare post Ecclesiae definitionem, quidni licebit nobis de sensu Augustini, Chrysostomi, et aliorum disputatione in nostra de reali praesentia disceptatione?

4) Quare merito Fenelon (dissert. 1. de Ecclesiae infallib. circa textus dogm. cap. 2. apud Perrone) demonstrat « hac sublata infallibilitate, totam ruere infallibilitatem Ecclesiae; decipi enim semper posset in intelligendis textibus Patrum, in intelligendis propositionibus haereticorum, decretis Conciliorum; ac proinde posset praebere ut haereticam doctrinam, quae reipsa orthodoxa est, aut e converso iudicare uti orthodoxam doctrinam, quae sit haeretica, et sic eludi posset quodvis Ecclesiae iudicium. Ex hoc praeterea fieret, ut infallibilitas Ecclesiae *theoretice* semper admitteretur, *practice* semper eluderetur; omnia illius anathemata lata in doctrinam, quam iudicavit haereticam, ex. gr., Nestorii, Pelagii, Lutheri, Calvini, essent inane terriculum; tunc ipsa inermis, et succiso censurae nervo, imbecillis iaceret; unde portae inferi praevalerent adversus eam ». Haec autem omnia exemplis illustrat.

ARTICULUS NONUS

Quaenam sit vera Ecclesia Christi.

§ I.

Exponitur status quaestionis.

827. Quae hactenus disputavimus sufficientem notitiam exhibent Ecclesiae veluti *in abstracto* consideratae (n. 625.): cum enim Christi institutionem scrutati simus, eius naturam, proprietates ac dotes investigando; facilis est responsio quaestioni: quid, et qualis sit Ecclesia Christi. Ut totius disputationis fructum capiamus, ad Ecclesiam *in concreto* contemplandam animum convertimus: si enim, uti inquit Tertullianus (cont. Valent.), « faciunt favos et vespae, faciunt ecclesias et Marcionitae »; necesse est, ut considerantes diversos coetus qui *ecclesiae* videri volunt, possimus veram Ecclesiam a falsis discernere, atque ita respondere quaestioni: quaenam est vera Christi Ecclesia.

828. Post ea omnia quae iam statuimus licet hanc quaestionem breviter expedire. Etenim necesse imprimis non est diserte hic probare, quod vera Christi Ecclesia certo dignosci potest: nam — 1) Ecclesia est societas *necessaria*; nisi ergo velimus dicere Deum deficere in necessariis, dicendum est veram Ecclesiam esse certo cognoscibilem — 2) Ecclesia est *formaliter* visibilis; ergo vera Ecclesia certo discerni potest. Recole igitur quae disseruimus (n. 159.), et tract. *de Virtut. Infusis*, (n. 885.).

829. Si autem vera Ecclesia certo discerni potest, quisque intelligit, dari aliquas *notas*, per quas certo manifestatur; nisi enim eae darentur, cum plures sint coetus qui nomen christiana Ecclesiae sibi vindicant, vera a falsis ecclesiis discerni minime posset. Hinc ipsi Novatores, licet saepe dixerint Ecclesiam *invibilem*, parum tamen sibi consentientes, non renunt externas notas admittere, quibus vera Christi Ecclesia dignoscitur. Ita,

ex. gr., legitur in *Apologia confessionis August.* (art. 4. § 144.): « Ecclesia non est tantum societas externalium rerum, sicut aliae politiae, sed principaliter est societas fidei, spei et Spiritus Sancti in cordibus, quae tamen habet externas notas, ut cognosci possit ». Recole dicta (n. 160.).

830. Natura etiam ac munus notarum facile intelligitur ex supra praestitutis. Praestat tamen aliud hic recolere. Notae igitur Ecclesiae ita describi possunt: « externi, proprii ac permanentes characteres, per quos facile et ab omnibus vera Christi Ecclesia certo cognosci potest ». Dicitur — 1) characteres *externi*: agitur enim de discernenda Ecclesia, quae societas est essentialiter visibilis; neque si interni omnino essent, ab hominibus cognosci possent — 2) *Proprii*: « si enim, inquit Bellarminus, velim designare tibi certo hominem, quem nunquam vidisti, ut mox atque eum videris, discernas ab aliis, non debo dicere; est quidam, qui habet duos oculos, duas manus, etc., nam haec sunt communia omnibus » — 3) *Permanentes*: cum enim Ecclesia sit societas semper necessaria, semper debet posse cognosci: characteres igitur, per quos cognoscitur, debent semper permanere. Ceterum, uti statim videbimus, notae Ecclesiae sunt eius proprietates prout exterius manifestantur: illae autem ad ipsam essentiam Ecclesiae spectant, aut necessario illam consequuntur: quamdui ergo Ecclesia est, tamdui permanere debent characteres, quibus cognoscitur — 4) *Per quos* Ecclesia cognoscitur: scilicet notae sunt medium nos ducens ad cognitionem Ecclesiae; ergo debent esse *notiores ac prius nobis cognitae*, quam ipsa Ecclesia: mens enim nostra nonnisi a notis ad ignota procedit in acquisitione veritatis. Adverte tamen, notae nos adducere in cognitionem verae Christi Ecclesiae *in concreto* et in *individuo*, non vero Ecclesiae *in abstracto*; ergo debent nobis esse *notiores*, quam Ecclesia *in concreto*, non vero *prius nobis cognitae* quam Ecclesia *in abstracto*. Imo cognitio notarum praesupponit cognitionem Ecclesiae *in abstracto*; non enim pro libitu configi possunt notae Ecclesiae, sed ab ipsa Ecclesiae natura, iuxta Christi institutionem, debent derivari: ergo prius cognosci debet quid et qualis sit Ecclesia Christi, ut inde notis statutis, per eas discernamus inter varios coetus, qui christiano nomine gloriantur, quinam sit vera Ecclesia —

5) *Facile et ab omnibus*: pro omnibus enim hominibus, doctis et indoctis, instituta est Ecclesia, atque omnibus est necessaria; tales ergo sint oportet characteres, per quos Ecclesia dignoscitur, ut etiam rudibus possint illam manifestare (*cf. de Virt. Infusis*, n. 884.). Observa tamen, demonstrationem de vera Christi Ecclesia *in concreto* per notas institutam, eamdem esse quoad substantiam, sive pro doctis, sive pro indoctis instituatur; iisdem enim omnino nititur principiis: modus autem quo demonstratio proponitur, amplitudo qua evolvitur, vis qua propugnatur, diversa sunt pro diversitate ingeniorum, culturae, praeiudiciorum. Hinc simplex ac obvia notarum applicatio, quae simplicibus ac sinceris animis sufficit, scientifica quadam methodo proponenda esset ac propugnanda pro iis, quorum animus praeiudiciis ac difficultatibus praeoccupatus esset. Huc faciunt quae fusius hac de re disputavimus, agentes de modo efformandi iudicium credibilitatis, quod ad actum divinae fidei praerequiritur (*de Virt. Infusis*, n. 814. seqq.).

831. Ex his intelligitur iam munus *notarum* Ecclesiae. Sed ad illud clarius determinandum, advertatur — 1) in hoc quaestionis stadio nos non amplius considerare Ecclesiam sub generico respectu *verae religionis*, illam cum ceteris sectis *antichristianis* comparando: haec quaestio absoluta fuit in secunda disputatione, per notas *verae revelationis*, quas in prima disputatione significavimus. Hic igitur quaestio est inter eos, qui iam fatentur religionem christianam esse unice veram; atque comparatio instituitur inter coetus, qui etsi diversi, contendunt tamen omnes se esse veram Christi Ecclesiam. Quae animadversio si pree oculis habeatur, vitantur plures difficultates, utpote extra locum. Si quis obiiceret, ex. gr.: in religione etiam mahomedana viget unitas doctrinae; ergo huiusmodi unitas nequit esse *verae Ecclesiae nota*: responderi posset (praescindendo a multiplicitate sectarum apud Mahomedanos), non unitatem doctrinae cuiuscumque, sed unitatem in professione doctrinae christianaes esse notam Ecclesiae; doctrinam vero ac religionem Mahometis, aliis characteribus, sive intrinsecis sive extrinsecis, probari falsam.

2) Neque necesse est omnes omnino haereticas aut schismaticas sectas ad trutinam revocare. Plures enim extinctae, aliae fere ex-

stinctae iam sunt. Numerat Theodoretus 76. diversas haereses, quarum, uti ipse testatur, paucissimae erant suo tempore superstites; enumerat S. Augustinus 88., sed (in P. LVII.) earum plurimas periisse dicit; Bellarmine (de Notis Eccl. c. 6.), numeratis usque ad tempora Lutheri haeresibus 200., addit: « ex his autem non supersunt, nisi reliquiae quaedam Nestorianorum, et Eutychianorum in Oriente, et Hussitarum in Bohemia: reliquiae omnes funditus interierunt ». Satis ergo erit quaestionem instituere de Ecclesia Romana, de coetu Protestantium, atque de coetu Graecorum Schismaticorum; quae de his dicuntur facile etiam aliis, si qui sint, aptari possunt.

3) In his vero diiudicandis ex notis, *negative* aut *positive* procedere possumus. Nam — a) si vel una ex notis alicui sectae deest, illico licet concludere, eam *non esse* veram Christi Ecclesiam — b) Si omnes simul alicui coetui convenient, certo constat eum constituere veram Christi Ecclesiam — c) Si autem singulae notae applicentur, nonnulli censem aliquas earum *positive*, alias *solum negative* rem confidere: verum si quaelibet nota *adaequate* sumatur, quaelibet positive discernere videtur veram Christi Ecclesiam. Cf. dicta (n. 165.).

4) Denique ad cavillationes vitandas, notetur denominationem Ecclesiae *Romanae* duplice posse: vel enim significat Ecclesiam particularem, quae olim fuit et adhuc est Romae; vel collectionem omnium fidelium, qui toto orbe dispersi, adhaerebant olim et adhuc adhaerent Romano Pontifici. Altero hoc sensu hic accipimus denominationem *Romanae*: unde eadem Ecclesia vocari solet *Catholica*, seu universalis: *Pontifica*, quia S. Pontifici adhaeret ac obedit; *Romana* a nobiliore sui parte.

832. At vero quanam sunt istae *notae*? Lutherus (l. de Conc. et Eccles.) assignavit imprimis septem notas, excludendo semper eas quae in Symbolo habentur, ac praesertim Apostolicatem; deinde vero communiter Novatores nonnisi duas agnoverunt, nempe sinceram praedicationem verbi Dei, et legitimum usum Sacramentorum; quae duae comprehendunt quinque priores Lutheri (Cf. Bellarm. l. 2. cap. 2.).

833. Verum *hae duae notae nullatenus admitti possunt*: desunt enim conditiones illae, quae ad *notam* constituendam requiruntur.

Revera — 1) illae non sunt *propriae* solius verae Ecclesiae notae. Nam secundum rei veritatem inveniri possunt in iis coetibus, qui certo non sunt vera Christi Ecclesia; apud puros schismaticos vigere ad tempus potest tum sincera doctrina, tum legitimus usus Sacramentorum, uti factum est apud Luciferianos et Donatistas sub initium schismatis. Secundum opinionem vero eorum quos impugnamus, quaelibet secta sibi vindicat sinceram verbi Dei praedicationem atque sincerum Sacramentorum usum: alio ergo indicio opus est, ut discernamus apud quam illarum vere sincera sit verbi Dei praedicatio, apud quam falso illam iactari.

2) Neque eadem duas notae *notiores* nobis sunt ipsa Ecclesia. Nam sinceritas praedicationis et usus Sacramentorum, uti adversarii contendunt, desumenda est ex conformitate cum verbo Dei; at difficilis est cognoscere verum verbum Dei, quam Ecclesiam; quis enim facile diiudicabit apographorum authentiam, versionum fidelitatem, interpretationis veritatem, etc.? Hinc est quod Patres de doctrinae veritate, nonnisi per Ecclesiam diiudicandum esse doceant: cf. iam data testimonia (n. 653.), et quae diximus in tract. *de Virt. Infusis* (disp. 4.).

3) Hinc per easdem duas notas *non facile et ab omnibus* discerni posset vera Ecclesia Christi a falsis sectis: num omnes ac facile cognoscere possunt quoniam est genuinum verbum Dei, in quanam versione fideliter illud exhibetur, quinam est germanus eius sensus, etc.

834. Frustra autem ad has duas notas adstruendas allegant Novatores — 1) testimonia quaedam S. Scripturae: ea enim omnia, uti omnibus facile constat, vel nullo modo sunt ad rem, vel ad summum probant, sinceram verbi Dei praedicationem pertinere ad veram Christi Ecclesiam, adeoque *ontologice* eam discernere; non vero per eamdem praedicationem nobis innotescere veram Christi Ecclesiam, seu hanc per illam *logice* et *quoad nos* discerni — 2) Frustra etiam allegant quaedam Patrum testimonia; in quibus docere videntur *veram Christi Ecclesiam cognosci per Scripturam*. Etenim — a) docent Ecclesiam per se omnibus splendescere: « Ecclesia, inquit Origenes (Hom. 30. in Matth.), plena est fuligine ab Oriente usque ad Occidentem »; et S. Cyprianus (de Unit. Ecclesiae): « Ecclesia Domini luce perfusa per orbem totum ra-

dios suos porrigit »: et S. Augustinus (Tr. in Ep. Jo.): « Nunquid digito ostendimus Ecclesiam? nonne aperta est? » — b) Ut paulo ante indicavimus, constanter docent nos Scripturam accipere ab Ecclesia — c) Hinc docent per Scripturas cognosci veram Christi Ecclesiam *in abstracto, conc.* (cf. *de Virt. Infusis*, n. 905. seq.): *in concreto, subd.; absolute et per se, neg.; hypothetice et per accidens, conc.* Scilicet si res habeatur cum adversariis, qui iam admittant aliquid in Scriptura ad Ecclesiam pertinens, attenta eorum natura, possunt ex Scripturis convinci se non pertinere ad veram Christi Ecclesiam. Cf. Bellarminum (l. c. cap. 2.).

835. His igitur reiectis, quaenam sunt verae Ecclesiae notae? S. Augustinus (c. ep. fund. cap. 4.) sex notas enumerat; S. Hieronymus (c. Luciferian.) duas; S. Vincentius Lirin. (Com.) tres, etc.; atque ita etiam veteres Theologi plures aut pauciores notas assignant. Nunc vero unanimi consensu quatuor omnes agnoscimus et adhibemus, quin propterea a veteribus re dissentiamus. Ipsi enim Patres quatuor illas notas adhibuere: pauciores assignando, reliquias minime reiiciebant, sed *ad* illas has reducebant; plures vero enumerando, eas in illis quatuor contineri docebant. Hinc Bellarminus, ex. gr., qui quindecim notas expendit, dicit (l. c. cap. 3.): « quindecim notas proponemus, quae, si quis velit, poterunt aliquo modo revocari ad illas quatuor, quae communiter a recentioribus assignantur ex Symbolo Constantinopolitano, Unam, Sanctam, Catholicam et Apostolicam. » Nostrum igitur est has notas adstruere, ipsarumque ope veram Christi Ecclesiam *in concreto* definire.

§ II.

Solvitur proposita quaestio.

PROP. XXXVI. — 1. *Unitas, Sanctitas, Catholicitas, Apostolicitas* sunt verae Ecclesiae notae — 2. *iisque rite adhibitis, quemadmodum certo constat Ecclesiam Romanam esse unicam veram Christi Ecclesiam; ita reliqui omnes coetus qui extra communione ipsius, christianum nomen sibi vindicant, veram Christi Ecclesiam minime constituere convincuntur.*

836. *Prob. prima pars.* I. Res quaelibet optime ac certo digneatur ex eius proprietatibus, si exterius illae innotescant. Si habeas, ex. gr., definitionem hominis, et ex loqua aut aliis signis, videas in aliquo individuo rationis usum, inde colligis in eodem individuo esse animam rationalem; cum deinde corpus in seipso videas; merito concludis, hoc individuum esse hominem. Atqui Unitas, Sanctitas, Catholicitas, Apostolicitas, uti iam demonstratum est, sunt Ecclesiae proprietates; et exterius innotescunt, uti statim confirmabimus. Ergo Unitas, etc., sunt Ecclesiae Christi notae, seu characteres, per quos vera Christi Ecclesia certo cognoscitur.

837. II. Unitati, Sanctitati, Catholicitati, et Apostolicitati competunt omnes conditiones, quas diximus requiri ad Ecclesiae notam constituendam. Ergo illae sunt verae Ecclesiae notae.

Prob. antec. Ac — 1) sunt aliquid *proprium* et non commune; nam, uti liquet ex earum conceptu exposito et demonstrato, aut pertinent ad ipsam essentiam Ecclesiae, aut saltem sunt proprietates eius — 2) Hinc sequitur, easdem esse *permanentes* in Ecclesia — 3) Sunt etiam *externae* et agnoscibles. Sane unitas fidei manifestatur per externam professionem fidei, quae nequit esse hypocrisia in toto coetu (n. 464.); regimen hominum debet esse externum, sicut externa esse debet obedientia. Sanctitas externe manifestatur per excellens virtutum exercitium in gradu etiam heroico, per miram foecunditatem, per miracula, quae facta sunt

sensibilia. Apostolica successio externa etiam est: cum autem, ex dictis, successio Apostolica in se comprehendat adaequatam Apostolicatem (n. 720. seqq.); Apostolitas Ecclesiae est simpliciter visibilis, seu certo cognoscibilis. Catholicitas pariter facta et simultanea est quid externum: huiusmodi autem esse Ecclesiae catholicitatem, iam demonstratum est — 4) Sunt insuper *facile et ab omnibus* agnoscibiles. Id patebit ex ipsa applicatione earum notarum. Sed, ut statim rem illustremus, quisque facile intelliget, ex. gr., Christi Ecclesiam debere esse unam unitate doctrinae; nequit enim dici, Christum contradictoria docuisse, aut unum idemque docuisse et non docuisse: at quisque etiam facile deprehendet in propria secta tot fere esse sententias, quot capita, nec ullum esse sufficiens principium unitatis in fide; sicut e contra, in Ecclesia catholica, ipsa communis professio alicuius magisterii externi et infallibilis arguit unitatem doctrinae. Sic pariter, quisque facile intelliget regimen Ecclesiae debere esse Apostolicum, nemo enim ignorat Ecclesiam in Apostolis a Christo fuisse fundatam: at ipsum nomen diversarum sectarum, epocha earum fundationis, etc., manifestat defectum Apostolicatis in illis; cum e contra in Ecclesia catholica, conspicua sit successio Apostolica in Sede Romana, et communio ceterarum cum illa. Quisque poterit haec prosequi, et res evidens erit, si praesertim retineatur animadversio iam facta de diverso modo proponendi totam demonstrationem secundum diversas ingeniorum dispositiones (n. 830.), et quae diximus in tract. *de Virt. Infusis* (n. 313. seqq.) — 5) Deinde iidem characteres Unitatis, etc., sunt *notiores* quoad nos ipsa vera Ecclesia *in concreto* et in individuo spectata. Illi enim, cum externi sint, primo ac immediate veluti in oculos offendunt; ex illis autem, supposita notitia verae Christi Ecclesiae *in abstracto*, veluti ratiocinando colligimus *hunc* coetum et non alios esse veram Christi Ecclesiam: illud vero quod nos dicit ad alterius rei notitiam *notius* est quoad nos, quam res illa: ergo. — Hinc Patres usi semper sunt iisdem notis ad veram Ecclesiam discernendam (nn. 653. 661. 689. 707. 736.).

838. *Prob. secunda pars I. ex Unitate Ecclesiae. Ac primo quidem: Ecclesia Romana est Una.* Sane ipsi competit — 1) unitas

fidei *quoad factum* (n. 633.); omnes enim fideles per orbem dispersi eamdem habent fidei professionem, qua credunt veritates ab Ecclesia definitas; veritas semel authentice definita nunquam fuit retractata; novae quidem successu temporis latae sunt definitiones, quibus tamen eadem antiqua revelatio disertius ac magis explicite proposita est (cf. *de Virt. Infusis*, n. 533. seqq.): consensus esse potest inter catholicos circa alias veritates nondum ab Ecclesia definitas, at omnes paratos se profitentur eius iudicium acceptare; constanter Ecclesia a suo sinu eiecit, qui vel unam ex veritatibus certo revelatis negavit (cf. *de Virt. Infusis*, n. 990.). Tanta est unitas ac stabilitas in eadem fide, in Ecclesia catholica, ut adversarii id vitio illi vertant; sive quia, aiunt, stabilitas illa est indicium mortis, sive quia est inimica progressus (cf. *de Virt. Infusis*, nn. 930. 517.) — 2) Eadem competit unitas fidei *quoad ius*; siquidem agnoscit principium extrinsecum effectivum unitatis, id est apostolicum magisterium, cui tribuit infallibilitatem in docendo — 3) Omnia autem, ubicumque sint, membra adhaerent Uni Capiti, nempe Romano Pontifici, in quo agnoscent primatum iurisdictionis in universam Ecclesiam: adeoque Ecclesiae Romanae competit unitas *regiminis*.

Secundo: Nulla secta habet notam unitatis. Ac — 1) ipsi autores Reformationis secum ipsis pugnant. Lutherus docuit Sanctos esse invocandos (Serm. de X. pracept.), quod negavit, scribens ad Waldenses (Serm. de Mammon.); affirmavit Ecclesiam esse infallibilem (Resp. ad Dialog. Sylvestri Prieratis), quod negavit (Postilla in Dom. I. post Epiph.); affirmit (de Virtute Excommun.) obediendum esse Praelatis, quod negat (de Captiv. Babylon.), etc. Nec minor fuit inconstantia Calvini: nam (Inst. I. I. c. 18.) affirmit Deum esse auctorem peccati, quod negat (Harmon. et ad cap. IV. Matth.); affirmit (in c. III. Jo.) necessitatem baptismi, quam negat (Inst. I. IV. c. XVI.), etc. Cf. Card. Gotti (de Vera Christi Ecclesia, cap. 10.). Hinc imprimis illis quadrat illud S. Hilarii (I. Adv. Constant.): « modo unum modo aliud cogis concilium, et in unoquoque varias fidem. Accidit tibi quod imperitis aedificatoribus, quibus sua semper displicant, accidere solet, ut semper destruas quod semper aedificas » — 2) Auctores Reformationis a fortiori pugnant inter se; nota sunt convicia Luthe-